Info РУСИН

ІНФОРМАЧНЫЙ ДВОТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СЛОВЕНЬСКА
INFORMAČNÝ DVOJTÝŽDENNÍK RUSÍNOV SLOVENSKA

ROS
Rusínska obroda na Slovensku
Русиньска оброда на Словеньску
založená v roku 1990

č. 3-4 | ročník IX. | február 2012

Cena 0,40 €

RUSÍNSKA JUBILANTKA

6-7

Інтервію із М. Джуґановов

POCTA KŇAZOVI

8-9

Наш юбілант о. Я. Поповець

| fakty | kultúra | história | aktuálne informácie o Rusínoch a nielen pre Rusínov

| факты | культура | історія | актуалны інформації о Русинах а не лем про Русинів

ODPORÚČAME

10-11

З Улічской долины

Vážení, poslucháči národnostno-etnického vysielania Slovenského rozhlasu a čitatelia Info Rusína

PODPORTE PETÍCIU !!!

Zástupcovia národnostných menšín, z iniciatívy Rusínskej obrody na Slovensku, považujú za potrebné informovať verejnosť na zmiešanom území, kde žijú obyvatelia národnostných menšín o začatej petícii, vyvolanej po zavedení novej programovej štruktúry RTVS, ktorá sa dotýka zmeny vysielacích časov pre národnostné menšiny a posunutie ich, takpovediac, na druhú koľaj záujmu o poslucháča. Kvôli tomu, že ani po obrátení sa na generálnu riaditeľku a vedúcich manažmentu RTVS otvoreným listom sa v tejto veci nič nezmenilo, Rusínska obroda na Slovensku za následného podporného stanoviska ďalších organizácií Zväzu Rusínov-Ukrajincov SR a rómskej organizácie Združenie Jekhetane – Spolu, pristupujú dňom 20. 2. 2012 k petícii občanov.

Spracovali: Silvia Lysinová a Peter Medviď

Zástupcovia spomínaných národnostných menšín volia túto krajnú formu nespokojnosti - **petíciou, lebo doterajší vývoj ukazuje, že nie je ochota hľadať riešenia zo strany RTVS** na skorigovanie niektorých vysielacích časov, ako požiadavky poslucháčov pri vysielaní vo verejnoprávnom médiu, slúžiacemu predovšetkým pre nich.

Generálna riaditeľka Slovenského rozhlasu, pani Zemková, v odpovedi na otvorený list predsedovi ROS V. Protivňákovi uvádza, cituje-

► c. 2

ФЕДОР ВІЦО – ІЛЬКО СОВА З БАЮСОВА

ҐЛОСА

Michal Kaliňák, predseda petičného výboru

ZODPOVEDNÉ RIEŠENIA A POLITIKÁRČENIE

V týchto dňoch sme spustili petíciu za zmeny vo vysielaní Rádia Patria. Očakávame úspech nielen čo sa týka počtu podpisov, ale aj ďalších krokov, ktoré povedú k náprave nesprávnych rozhodnutí. K takej vysielacej štruktúre, ktorá bude poslucháčom naďalej ponúkať kvalitné relácie, ale vo vhodnom čase. Už teraz však môžeme konštatovať prvý úspech, ktorým je získanie partnerov pod petíciu. Kvôli zlým vysielacím časom máme v rukách Čierneho Petra. Bolo by od nás nezodpovedné, ak by sme ho posunuli, ktorejkoľvek inej menšine, lebo ani Ukrajincom, Rómom a ďalším by nevhodný vysielací čas iba ubližoval. Aj toto bol motív, vďaka ktorému máme podporu a získali sme partnerstvo od zástupcov ďalších národnostných minorít, ktoré si veľmi dobre uvedomujú, že nevhodný vysielací čas nepomôže nikomu. Svojou podporou a aktivitou pri tejto petičnej akcii vyjadrili solidaritu a preukázali svoju prezieravosť. Toto sú veľmi silné argumenty, ktoré nám dodávajú energiu pre zber súhlasných názorov u ľudí a dávajú nám tie najsilnejšie argumenty potrebné pre ďalšie vyjednávania.

Mrzí ma súbežne spustená petícia pod vlajkou istej politickej strany. V období tesne pred voľbami to nepôsobí ako úprimná snaha riešiť problémy. Neťahajme politiku tam, kde má navrch občiansky postoj a prirodzená obhajoba našich vlastných potrieb. Politikárčenie znižuje vierohodnosť a skutočný problém dokáže veľmi pohodlne presunúť na druhú koľaj. Bližšie k slepej uličke, z ktorej môžeme vycúvať, ale nikam nás nedovedie. Preto aj touto cestou apelujem na iniciátorov politickej petície, aby nám svoju zanietenosť preukázali podporou občianskej petície, ktorá spája a za žiadnych okolností by nemala polarizovať. Som vďačný za každý podpis, ktorý podporí naše spoločné úsilie. Nepamätám si, aby sa doposiaľ spojili viaceré národnostné menšiny a spoločne riešili problémy. Možno sa nám to podarilo aj preto, lebo sme do tohto boja nezaťahovali politické strany, ale vecné riešenia konkrétnych problémov.

Фантастічный русиньскый бал в Празі

Текст і фото: С. Лисінова

Хоць є уж баловый час за нами і жыєме постным часом, но в днешнім выдані холем через Інфо Русин вернеме ся до фантастічной атмосферы русиньского балу в Празі,

▲ *Великый і жертовный Русин – Міро Смоляк, маітель ґалерії Міро Смоляк в Празі, (в середині) передавать першу ціну - образ за 19 тісяч корун ческых, котрый парадоксні выграла редакторка НЕВ СРо в Кошыцях С. Зелінкова (наліво).*

котрый доказав і в так великім місті выкликати досправды автентічну русиньску атмосферу. Акцію зорґанізовало здружіня Rusíni.cz - rusínská iniciativa v ČR і была орґанізована в сполупраці с KD Mlejn. По привитані гостей выступив з коротков речов предсідатель здружіня Rusíni.cz - rusínská iniciativa v ČR **Peter Derco**, котрый звыразнив потребу інтеґрації і орґанізованя акцій, котры здружують Русинів в ЧР.

► c. 5

► c. 1: PODPORTE PETÍCIU !!!

me: „...*zmeny v životnom štýle už aj vidieckeho obyvateľstva sú zreteľné, poslucháči oveľa neskôr vstávajú a oveľa neskôr odchádzajú spať. Preto v čase po 19,00 hod. má možnosť Rádio Patria vysielať prúdové, aktuálne formáty, aby menšinové žánre menšinového programu, literárne a zábavné relácie, mohli na ne nadväzovať bez prerušenia. A to je teda niečo revolučné vo vysielaní NEV Rádia Pária,*“.

PRO A PROTI

Podpredseda ústrednej rady Zväzu Rusínov-Ukrajincov Pavol Bogdan k danej problematike dodáva: ,,Ešte v čase zamýšľaného sťahovania rozhlasu z Prešova do Košíc v roku 2003 sme vyjadrili obavy, že sa to prejaví na znížení počtu rozhlasových pracovníkov a znížení financií na národnostné vysielanie, čo sa aj v praxi potvrdilo. Vo februári 2009 sa o jednu tretinu skrátil čas pre národnostné programy. Teraz táto deštrukcia národnostného vysielania pokračuje posúvaním vysielacích časov do neskorých hodín, kedy sa vysiela hlavné televízne spravodajstvo.“ Bogdan vyslovil pochybnosti, či je RTVS ešte verejnoprávnou inštitúciou. Po všetkých negatívnych zásahoch do národnostno-etnického vysielania sa predseda Zväzu Rusínov-Ukrajincov SR prihovára za to, aby vedenie RTVS urobilo seriózny prieskum počúvanosti jednotlivých relácií v rozhlase a urobilo nápravu v prospech svojich poslucháčov.

Vladimír Protivňák, predseda Rusínskej obrody na Slovensku, považuje terajšie vysielanie pre národnostné menšiny za likvidačné. Oceňuje, že členmi petičného výboru sú zástupcovia zo severovýchodu Slovenska, z Prešova, Bardejova, Svidníka a Medzilaboriec, kde je najpočetnejšia menšina a teda aj najviac poslucháčov rádia. ,,Riešenie je **o nás, bez nás,** teda minimálne 290 tisícov príslušníkov národnostných menšín, ktorí podľa revolučného programového vysielania budú počúvať bohoslužbu od 21,00 do 22,30 hod., teda na dobrú noc... Zvýšenie ceny za sólo vysielanie hudobných pozdravov sa neúmerne zvýšil z 9, 90 eur na 19, 20 eur , teda o viac ako 100 % , tento fakt vnímame ako **likvidačný, smerujúce k zníženiu príspevkov poslucháčov** a ich následné splynutie do hromadného vysielania vo večerných hodinách. Rádio Patria dokonca zmenilo čas vysielania hudobných pozdravov. Tie budú vysielané v nedeľu od 22,00 do 20, 30 hod.“

Riaditeľ Centra národnostného vysielania RTVS Attila Lovász, v stredu 22. februára 2012 v sídle Štúdia RTVS Košice zvolal tlačovú konferenciu na ktorej prítomných novinárov z národnostných médií informoval o plánovaných zmenách v programoch národnostného vysielania Slovenského rozhlasu a Slovenskej televízie. Lovász hneď na začiatku prítomných upozornil, že táto konferencia nemá byť reakciou na tlačové konferencie, ktoré organizovali zástupcovia ukrajinskej, rómskej a rusínskej národnostnej menšiny z iniciatívy Rusínskej obrody na Slovensku, ani reakciou na rozbehnutú petíciu, v ktorej petičný výbor zhrnul svoje požiadavky ako odozvu na novú štruktúru vysielania Rádia Patria – národnostno-etnického vysielania v Košiciach, ktorá je platná od 6. februára 2012. Riaditeľ Centra NEV informoval, že rok 2012 je posledným rokom viac zdrojového financovania, pretože od roku 2013 by malo byť RTVS financované zo štátneho rozpočtu. Skutočné zmeny, tak v STV, ako aj v SRo, sa podľa jeho slov ešte len chystajú. Upozornil, že RTVS spĺňa vysielanie, ktoré mu vyplýva zo zákona pri vychádzaní z toho, že na Slovensku žije 13% obyvateľstva, ktoré patrí k národnostným menšinám, už teraz a chce ho navýšiť. Kompaktný slot je podľa manažmentu lepším riešením, ako celodenné rozhádzané národnostné vysielanie. Zároveň nová koncepcia reaguje na vyčistenie programovej štruktúry Rádia Slovensko, ktoré sa vyprofilovalo na 24 hodinové spravodajské rádio s hlavnou spravodajskou reláciou Rádiožurnál o 18. hod, Rádia Regina, ktoré má slúžiť ako celoplošné regionálne rádio a dvoch okruhov STV, ktoré vysielajú hlavnú spravodajskú reláciu o 19. hodine. „Nechceme, aby sa tieto hlavné spravodajské programy navzájom vybíjali,“ povedal Lovász na obhajobu toho, prečo bolo národnostné vysielanie, ako menšinové vysielanie, presunuté na 19. hodinu večer.

Podľa neho nie je problém v nových vysielacích časoch Rádia Patria, pretože zmeny sa pozitívne prejavia na cielení poslucháča a kvalite produkcie. „Potrebujeme podchytiť deti, potrebujeme podchytiť aj mladých dvadsiatnikov, s priemerným vzdelaním, ktorí si momentálne v našej programovej štruktúre nemajú čo nájsť.“ Ak sa tak nestane, potom bude podľa jeho slov skutočnosťou, a nie len požiadavkou Rusínov, zapísanie k vymierajúcim národom, o čo ale RTVS nejde. Kvalita sa má postupne do konca roka prejaviť v tom, že NEV bude podporovať silné, kvalitné formáty v národnostnom vysielaní. Riaditeľ Centra nevidí problém ani vo vysielaní liturgie v nedeľu o 21. hodine, keďže úlohou je pripraviť kvalitný náboženský program, čím podľa jeho slov nemusí byť priamo liturgia. K problematike obľúbených Hudobných pozdravov, ktoré sa rozdelili na jednu vysielaciu hodinu v nedeľu popoludní a jednu hodinu v nedeľu večer informoval, že je to vec, za ktorú sa „nebude biť.“ Podľa Lovászovho názoru takýto čisto komerčný typ relácie by nemal byť obzvlášť podporovaný v médiách verejnej služby, ktoré sú financované z verejných zdrojov, čo ale neznamená, že ich má v pláne úplne rušiť. „Národnostné vysielanie nemá byť o spolkovom živote, nemá byť len o tancoch a spevoch,“ ale podľa jeho slov predovšetkým o kvalitných literárnych a ďalších silno prúdových reláciách. Kvalita vysielania RTVS pre menšiny sa má odzrkadľovať aj v tom, že RTVS bude podporovať vzdelávania svojich zamestnancov v spisovnom jazyku v spolupráci s príslušnými inštitúciami, pretože len tak sa môže zabezpečiť poznanie a komunikácia spisovným jazykom medzi komunitou, čo Lovász pokladá za jednu z priorít, ktoré by malo národnostné vysielanie sledovať. Na otázku, či manažment pri týchto zmenách necítil potrebu hovoriť so zástupcami národnostných menšín Lovász odpovedal, že RTVS môže rokovať len s reprezentatívnymi štruktúrami, ktoré by zastupovali národnostné menšiny, ale tie tu doteraz nie sú. „Je na zákonodarcoch, aby uzákonili model, ktorý by takéto štruktúry vytvoril.“ Podľa jeho slov RTVS nemôže rokovať s občianskym združením, hoci sa o ňom vie, že má svoju historickú váhu a aktívnu činnosť v danej menšine,

▲ *Riaditeľ Centra národnostného vysielania RTVS - Attila Lovász a Ľuba Koľová, vedúca RTVS pre NEV v Košiciach.*

pretože sa kedykoľvek môže ozvať iné občianske združenie z tej istej komunity, ktoré ale bude mať iné požiadavky. To ale nevylučuje, že sa RTVS k rozbehnutej petícii vyjadrí, ale najprv ju musí dostať na stôl. „Zatiaľ sme o nej len počuli,“ povedal Lovász. Nie je vylúčené ani to, že budú isté požiadavky prerokované pri novej vysielacej štruktúre. RTVS a teda aj Rádio Patria prehodnocuje a mení svoje štruktúry dva razy ročne, tento priestor bude podľa jeho slov najbližšie na jeseň. Čoho sa ale riaditeľ Centra národnostného vysielania RTVS „desí“, je požiadavka o zriadenie štúdia v Prešove a zvýšenie počtu zamestnancov NEV. „Rozhlas mal v roku 1989 1800 zamestnancov, teraz je ich 800,“ povedal na margo toho, že zníženie počtu zamestnancov a rušenie priestorov sa nedotklo len národnostného vysielania. Východisko pre kvalitné vysielanie nevidí v potrebe vytvárania nových štúdií, či v zvýšení počtu interných zamestnancov, ale v dobrej sieti externých korešpondentov v jednotlivých regiónoch.

Predseda petičného výboru Michal Kaliňák na margo spustenej petície uvádza: ,,Poslaním verejnoprávnych médií je služba verejnosti. To znamená vytvorenie adekvátneho priestoru aj pre národnostné menšiny, ktoré sú plnoprávnymi členmi spoločnosti a preto by mali mať k dispozícii adekvátne mediálne formáty. Posledné zmeny vo vysielacej štruktúre napovedajú o presnom opaku. Sú daňou za to, že sa nekonzultovali so zástupcami národnostných menšín, v dôsledku čoho sa napokon obrátili proti ľuďom. Nesúhlasnou reakciou na zmeny vo vysielaní nie je len konštruktívna kritika, ale aj alternatíva, ktorú požadujeme. Jasne sme ju vymenovali v požiadavkách, ktoré sú súčasťou našej petície. Nie je zvykom aby sa samotné spustenie petície považovalo za úspech. Osobne ho tak budem interpretovať, lebo pre našu petičnú akciu sme získali podporu tak v prostredí Rusínskych organizácií, ako aj v rámci Zväzu Rusínov-Ukrajincov Slovenska a u kolegov z rómskej organizácie. Na jednej strane to dokazuje našu schopnosť komunikovať s inými menšinami a na druhej je to akási skúška správnosti, lebo zmeny vo vysielaní sa

teraz nepríjemne dotkli nás, ale v budúcnosti sa s týmto istým problémom môžu trápiť ostatné národnostné menšiny. Ako predseda petičného výboru apelujem zároveň na iniciátorov súbežne spustenej petície z politickej strany Náš kraj, aby podporili našu petíciu, nakoľko občianska petícia v réžii politickej strany, tesne pred voľbami, nemusí prispieť k očakávanému úspechu pri presadzovaní našich požiadaviek.

Vyhlásenia riaditeľa Centra národnostného vysielania RTVS Attila Lovásza potvrdzujú názor, že rádio pristúpilo k zmenám vo vysielaní veľmi nezodpovedne. Ak riaditeľ centra po 16 dňoch od spustenia novej vysielacej štruktúry avizuje úpravy vo vysielaní, to jasne dokazuje, že nová štruktúra bola v momente svojho schválenia odsúdená na ďalšie zmeny. Súvisí to napríklad s vyjadrením o zmenách vo večernom vysielaní bohoslužieb. Vysielanie bohoslužieb v neskorých nočných hodinách nepovažujeme za rozvážny krok, ktorým by sa rádio približovalo svojim poslucháčom. Ak má verejnoprávny rozhlas úprimný záujem na počúvanosti a dôveryhodnosti, mal by pre svoje relácie vytvoriť adekvátny vysielací čas, v rámci ktorého budú napríklad bohoslužby a celé náboženské vysielanie vo vhodnejšom čase, ktorý bol napríklad v minulosti. Jednou z požiadaviek v petícii bolo posilnenie vysielacích tímov v regiónov. Pán Lovasz dal za pravdu, nakoľko uviedol, že sa sústredia „na rozšírenie spolupráce s externými spolupracovníkmi z príslušníkov národnostných menšín v jednotlivých regiónoch, mestách a obciach.“ Som presvedčený, že aj naše ďalšie požiadavky sú rovnako zrealizovateľné. V petícii budeme naďalej pokračovať, nakoľko ju vnímame ako signál o tom, že verejnoprávne médiá musia o národnostnom vysielaní diskutovať so zástupcami národnostných menšín.

Nakoniec už iba dodávame, že Petíciu na podpis občanom bude ROS distribuovať cez Miestne organizácie ROS a kolektívnych členov ROS. Aj vy môžete podporte petíciu, ktorej text nájdete na internetových stránkach: www.rusin.sk, www.molody.rusyna.sk, alebo si ju môžete osobne či písomne vyžiadať v centre Rusínskej obrody na Slovensku, Levočská č. 9 v Prešove.

НОВА ҐАЛЕРІЯ В БРАТІСЛАВІ

Знамый ґалеріста, академічный маляр і орґанізатор умелецько-културных акцій на Словеньску Андрій Смоляк открыв 13-го януара 2012 р. нову ґалерію в Братіславі. Не є то першый станок културы і іскуства, бо в Братіславі наш художник уж свою ґалерію мав. Лем недавно єй запер, кідь зачав рихтовати открытя Новой ґалерії в Братіславі. В Снині але подібный станок основав уж давніше, і вєдно з тым паралелні завів і пленер, так про скусеных художників, як і про молодшых, котры змагають свій талант як малярі, сохарі або карікатуристы, і ентузіасты малярьскых можливостей на полотні і во формовані з дерева ці глины. Тематічны малярьскы выставкы, котры Андрій Смоляк реґулярні орґанізує, собі уж здобыли добре мено так меджі словеньскыма художниками, як і меджі участныма каждорочных пленерів в Снині і споза границь.

Василь Хома, автор фото: А. Смоляк мл., обходный діректор Новой ґалерії

Теперь открыта Нова ґалерія в Братіславі, но є але інша, як были тоты перед тым, то значіть і як тота сниньска. В тій выставлюють свої художні творы главні авторы, котры суть участниками спомянутых сниньскых пленерів. Каждый з „абсолвентів“ тых пленерів присвятить там два художні образы, або художні творы для Новой ґалерії. Меджі нима суть і загранічны авторы, кторы довгочасово співпрацюють з тов оріґіналнов активностьов і з ґалерійов.

На открытя Новой ґалерії пришла велика кількость художньой і культурной верейности Братіславы і близкой околиці. Творили ся ґрупы інтересуючіх ся о окремы выставльованы артефакты, або на росповіданя о конкретных історіях окремых малярів. Як ку прикладу о творчости сохаря Марека Жітняна, котрый мусив дакілько раз росповідати свою історію о вытворіні сохы Медовой бабы. Каждій ґрупі, котра коло нього вытваряла ся, мусив знова росповідати, як наперед в лісі довго гледав найвгоднішый стром і як свою соху стигнув до єй выявліня на открытя выставкы докінчіти. А як раз тота його 7 метрів высока монументална соха здобыла першу ціну! Вшыткы навщівници обдивовали малу репліку той сохы, особы реалной жены, о котрій в сниньскій околиці до теперь ідуть леґенды. Ґалеріста уважні присвячав ся великому рахунку гостів, котры мали достаток стимулів про бісіду з ним, як і з участниками выставкы і писателями. Потрібне місце ку прикладу давать орґанізаторови ґалерійной діятельности і його інтересным іноваційным активностям і писатель Душан Миколай. Але так само і його інтересным іноваційным малярьскым творам. Не забыв ани на оріґіналны резултаты роботы далшых художників, котры з радістьов навщівують природні інтересный сниньскый реґіон, зо спомянутым природным пленером. Як з уведженого ясно, презентованы станкы художнього іскуства не суть статічны інштітуції. В них все дашто діє ся, што притягує уважність художників нелем зо Словеньска, але і з близкого заграніча. Тоты, вєдно з домашніма художниками, каждорочні беруть участь як на Пленері, так і на выставках творів в Смоляковых ґалеріях, в чім є його неоцінююча заслуга про словацьке художнє іскуство.

▲ *Направо А. Смоляк з прихыленцями іскуства і русиньскыма активістами в Братіславі. Коло нього автор статі В. Хома.*

Patria
Slovenský rozhlas 5

РУСИНЬСКЫЙ ПРОҐРАМ на місяць марець 2012

2.3.2012 – ПЯТНІЦЯ
19.30 – 20.00 Радіоновины

6.3.2012 – ВІВТОРОК
19.00 - 19.30 Музыка народностей
19.30 – 20.00 Радіоновины

8.3.2012 - ЧЕТВЕРҐЬ
19.30 – 20.00 Радіоновины

10.3.2012 – СУБОТА
14.00 – 15.00 Музычны поздравы
20.00 – 21.00 Радіо молодых
21.00 – 22.00 Радіомаґазин
22.00 – 22.30 Подобы жывота
22.30 – 23.00 Музыка народностей- репріза
23.00 – 24.00 Радіо молодых - репріза

11.3.2012 – НЕДІЛЯ
19.00 – 19.45 Село грать, співать і думу думать: А. Порачова
19.45 – 20.00 Приповідка: Е. Костова: Драчій сон
20.00 – 20.30 Музычны поздравы
20.30 – 21.00 Літературна релація: Конець права першой ночі - репріза
21.00 – 22.15 Літурґія ҐКЦ Меджілабірьці
22.15 – 23.00 Бесіда кумів – репріза
23.00 – 23.30 Музыка народностей

12.3.2012 – ПОНЕДІЛЬОК
19.30 – 20.00 Радіоновины

14.3.2012 - СЕРЕДА
19.30 – 20.00 Радіоновины

16.3.2012 – ПЯТНІЦЯ
19.30 – 20.00 Радіоновины

20.3.2012 – ВІВТОРОК
19.00 - 19.30 Гітпарада русиньскых співанок
19.30 – 20.00 Радіоновины

22.3.2012 - ЧЕТВЕРҐЬ
19.30 – 20.00 Радіоновины

24.3.2012 – СУБОТА
14.00 – 15.00 Музычны поздравы
20.00 – 21.00 Радіо молодых
21.00 – 22.00 Радіомаґазин
22.00 – 22.30 Літературна релація: П. Шворц: Русины
22.30 – 23.00 Гітпарада русиньскых співанок – репріза
23.00 – 24.00 Радіо молодых - репріза

25.3.2012 – НЕДІЛЯ
19.00 – 19.45 Бідіда Кумів
19.45 – 20.00 Приповідка: Е. Матонкова: Прінцезна Манґолія
20.00 – 20.30 Музычны поздравы
20.30 – 21.00 Подобы жывота - репріза
21.00 – 22.00 Радіомаґазин– репріза
22.00 – 22.15 Музычна релація
22.15 – 23.00 Село грать, співать і думу думать – репріза
23.00 – 23.30 Музыка народностей

26.3.2012 –ПОНЕДІЛЬОК
19.30 – 20.00 Радіоновины

28.3.2012 – СЕРЕДА
19.30 – 20.00 Радіоновины

30.3.2012 – ПЯТНІЦЯ
19.30 – 20.00 Радіоновины

РОЗПИС ПРАВОСЛАВНЫХ ЛІТУРҐІЙ І ДУХОВНОГО СЛОВА НА МІСЯЦ МАРЕЦЬ 2012
– Літурґія 04.03.2012 ПЦО Нижня Єдльова - отець Петер Бачовчін
– Духовне слово 18.03.2012 ПЦО Свідник - отець Ян Пайкош

Проґрам Театра Александра Духновіча на місяць МАРЕЦЬ 2012

7.3. о 19:00 на МС

Михаил Євґрафович Салтыков-Щедрин
О ДВОХ ҐЕНЕРАЛАХ (фантазія)
Режія: Светозар Спрушаньскый

Вызначны артісты днесь уж старшой ґенерації русиньского Театру Александра Духновіча в Пряшові – з герецьков бравуров їм приналежачов і з легкістьов гусльовых віртуозів – перекрочують в тій інсценації выдуману лінію меджі реалнов фантазійов. Вітриком выдуму, ноншалантного нонсенсу, іронічной імаґінації, ніжного надгляду...

В ролях Двох ґенералів увидите **Василя Русиняка і Осифа Ткача** і як ґазда їм буде напомічный **Євґен Любезнюк**

14.3. о 19:00 на ВС

Михаела Закутянска
ГАВАЙ
Режія: Зоя Зупкова

Гавай є дебутом молодой пряшівскої драматурґічкы Михаелы Закутяньской. Траґікомедія із теріторії русиньского села, з характеристічнов назвов Гавай, є коморнов історійов о гледані себе самого на періферії Европы, в кругу не цалком тіпічной фамелиї. Головна протаґоністка – двадцятьрочна Янка, снажыть ся найти способ, як утечі за муры – кухні, дому, села.

21.3. о 19:00 на ВС

Дюра Папгаргай
СКОНАНА КАВАЛЕРІЯ
Режія: Ярослав Сисак

Не дасть ся жыти з ілузій, себекламаня, з очекованя того, што ніґда не прийде, бо тото не єкзістує. Ку такому познаню приходять герої пєсы Дюры Папгаргая, русиньского автора зо сербской Войводины, СКОНАНА КАВАЛЕРІЯ. Жаль, аж тоды, кідь жывот уж є на кінце і мінити його уж не мать смыслу, а нєт ани часу. Тот быв промарненый марністями, в непотрібнім чекані і болестнім, хоць солодкім, себекламані.

28.3. о 19.00 на ВС

Ладіслав Смочек
ЧУДНЕ ПОПОЛУДНИ Др. БРИНЧКА БУРКОГО
Режія: Благо Углар

▲ *Інтересне фото із премєровой гры Чудне пополудни Др. Бринчка Буркого.*

,,Блазнива“ - траґікомедія чеського драматурґа Л. Смочека належыть ку найславнішым і найоріґіналнішым творам сучасной чеськой драмы. О єй успішности свідчіть і тото, же была переложена до 15-ох языків, а теперь - і до русиньского языка. Історія той абсурдной драмы одбывать ся в пресні вызначенім просторі і єй головному геройови – Др. Буркему, котрый довгы рокы в тім просторі жыє як поднайомник – грозить выселеня. Екстремна сітуація нутить тоту роль робити беспорядково і непередвіджуючо. „Основов той пєсы, - як повів сам драматік, - є смуток. Смутны речі, але можуть быти веселы і наспак.“

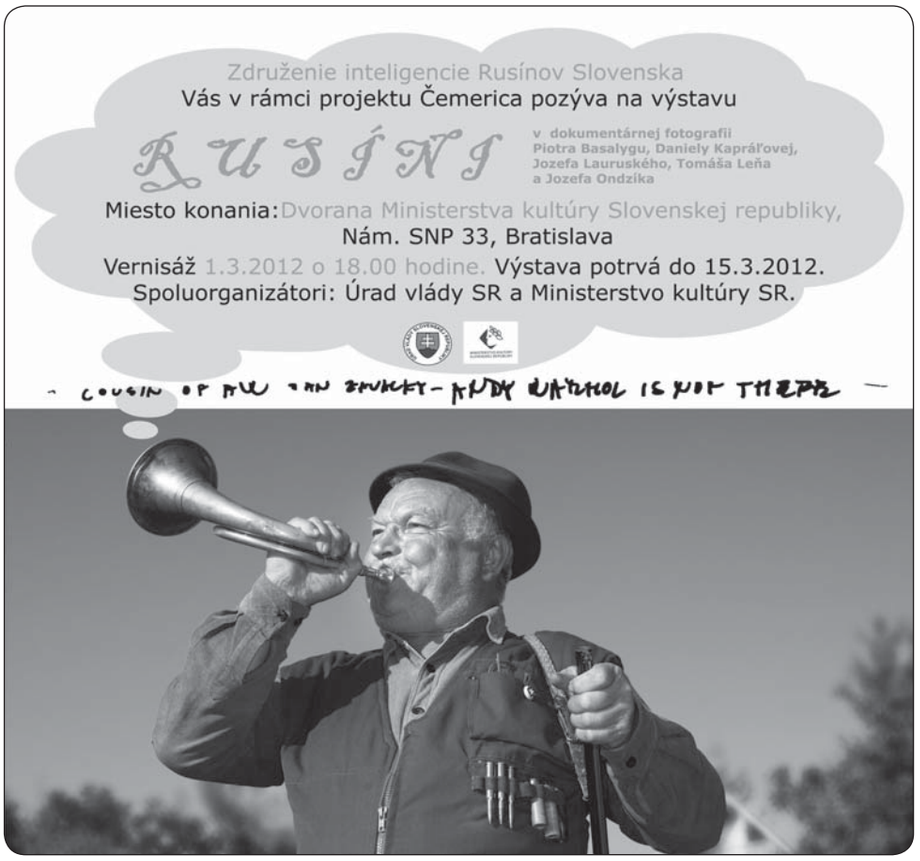

► с. 1: **Фантастічный русиньскый бал в Празі**

А чом як раз орґанізованя балу в Празі? ,,Преважні зато, же подобна акція была минулого року і была барз успішна, і люди потім просили ся мене: коли буде продовжованя? Так мы собі повіли, же было бы добрі зробити з того традіцію, котра є на світі...- додавать головный орґанізатор П. Дерцо. А же то была трефна думка, потвердила нелем публіка, котра забавляла ся до рана, но і **Андрій Дан Бардош**, як і **Сілвія Лисінова**, котры тыж при отворіні акції приговорили ся к публіці. По славностнім зачатку, котрый мав і русиньскы оброджуючі атрібуты, дістав простір богатый фолклорный проґрам, о котрый постарав ся FS Šarvanci. Выступліня колективу было барз приємным проґрамом вечора. Самособов по півночі выголошовала ся томбола з інтересными цінами. Музычным гостьом вечора быв гармонікарь Valér Kochan з Пряшова, котрый міцно заслужыв ся о утриманя атмосферы на акції аж до білого рана. Подякованя належыть вшыткым, котры акцію підпорили, а главні: - KD Mlejn a MČ Praha 13, - FS Šarvanci, капелі Apollon, - гармонікарови Valérovi Kochanovi, - орґанізації Rusínska obroda na Slovensku, орґанізації molody. Rusyny, - орґанізації Združenie inteligencie Rusínov Slovenska, Інштітуту русиньского языка і культуры Пряшівской університы в Пряшові, ґалерісткі Světlaně Kalouskové, ґалерістови Mirovi Smolákovi, Domu národnostních menšin v Praze, o. Mgr. Jánu Kočerhovi z řeckokatolické farnosti Nejsvětější Trojice v Praze, - MUDr. Borisovi Hanuščakovi - пріматорови міста Бардійов, - Ing. Jánovi Holodňákovi - пріматорови міста Свідник, редакції русиньского высыланя Radia Patria, двотыжденнику InfoRusín.

Орґанізаторы і через Інфо Русин дякують вшыткым, котры помагали при приправі акції і самособов дякують вшыткым, котры пришли на бал забавити ся і внесли до Прагы капельку Русинства.

А як мы уж увели, до богатой томболы окрем іншых приспів і вызначный ґалеріста меджінародного характеру - **Міро Смоляк**, родак з русиньского села Старина (уж неєствучого, бо на тім місті є в сучасности водареньска перегорода Старина), котрый на марґо акції повів: **,,Уж довгы рокы жыю в Чехах, перед тым я довго перебывав в Німецьку, но на своє русиньске походжіня ніґда не забуду. Выховали мене двоє обычайных людей, котры мі дали про мій жывот вельо: научіли мене не красти і важыти собі своїх традіцій і языка. Все з любовьов до свойого краю вертам ся і все снажу ся підпоровати вшытко русиньске. Зато я радый, же і на днешній акції я міг спонзорьскы партіціповати. Вшыткым Русинам одказую: кідь прийдете до Прагы, не забудьте навщівити Ґалерію Міро, котра находить ся на Strahovským náměstí, все будете міло привитаны і з любовьов погощены, ведь погостинность належыть нам Русинам. (Веце з атрактівного розговору можете прочітати в дальшым выданю Інфо Русина.)**

▲ *Фолклорный выступ в поданю ФК Шарванці быв трефным обогачіньом Русиньского балу в Празі.*

Наконець належыть од редакції Інфо Русин велике подякованя головному орґанізаторови акції **Інж. Петрови Дерцови** зато, же мы могли брати участь на русиньскім балі в Празі, як і за приємну русиньску атмосферу, котра была фантастічна і в далекій Празі. На многая і благая літа Русинам в Чехах!

,,СВОЙОГО МУЖА Я СОБІ ВЫТАНЦЬОВАЛА В МАКОВИЦІ“...

Тото суть слова нашой юбілантки - МАРІЇ ДЖУҐАНОВОЙ, котрой мено є многым з вас істо знаме. Ведь як бы і нєт, кідь цілый свій жывот, головні під Дукльов присвятила русиньскому школству, освіті, культурі і іщі теперь актівізує ся на обороджуючім процесі русиньской народности, переважні у молодой ґенерації.

Текст і фото: С. Лисінова

А як на свій 60-рочный жывот од самого дітинства споминать наша юбілантка?

(Хоць вік жены не прозраджать ся, но пані Марія мі тото, істо, одпустить, бо єй вік єм звыразнила лем зато, же може быти про нас, нескорше народженых, великым прикладом, як інтензівні жыти, робити з любовьов роботу і при тім так добрі в 60-ці вызерати...)

Народила ся я в русиньскім селі Крайна Быстра, де я ходила і першы штырі рокы до школы. Там мене учіла така добра учітелька, же єй рады до жывота собі памятам іщі теперь і много я собі з єй выукы взяла і до свойого жывота. Потім я ходила до школы в Крайній Быстрі, а мушу повісти, же і там были барз добры учітелі і были великым доказом того, же суть учителями з любви і же свою роботу не роблять лем на силу. З тыма учітелями стрічам ся дотеперь. Но моїм найвекшым прикладом в дітинстві были мої дві бабкы, обычайны сельскы русиньскы жены. Єдна робила на полі, а друга была служка у нотаря. Но тоты бабкы давали мі такы розумы, з котрых я в ужасі іщі теперь... Моїм великым сном было быти учітельков, і тот мій сон наповнив ся, што значіть, же моя ціложывотна робота не была про мене роботов, але великов залюбов. Думам собі, же кідь чоловік в своїм жывоті робить тото, што його інтересує, наповнять і давать йому смысел та жыє ся йому ліпше і істо раз прийде одміна за його роботу. Не думам тым матеріалны оцініня, но факт, кідь по роках даґде на балі стрічам своїх школярів і они мі повідять: ,,Пані учітелька, подьте з нами танцьовати, бо тот танець наученый од вас зістав у нас дотеперь...“

На основі высше уведженых фактів я рішыла іти штудовати і на Сердню педаґоґічну школу К. Ґотвалда в Пряшові. Но мушу повісти, же на тото, же то была в тім часі барз лукратівна школа, не дала мі тілько, як бы мала дати. Бо жывот і робота з дітми є цалком о дачім іншім... По школі отворила ся реалность - называна жывот! І перед тым, як я зачала учіти в Шарішскім Штявнику, я робила піонерьску ведучу на ОШ в Свіднику. Была то тяжка робота, бо мы мали барз велику кількость дітей на старости. Но тоды были діти іншы, гравішы і спонтаннішы. Любили веце танцьовати, співати і активні запойовати ся до культурного жывота. З многыма моїма школярями єм в добрых одношінях і в контакті дотеперь. І тото давать одповідь на вопрос, же мій жывот мав досправды смысел. Кідь бы я мала теперь вернути час назад, ніч бы в своїм жывоті не хотіла мінити і єднозначні учітельков бы я хотіла быти.. .

Все міла, скромна, но русиньскым сердцьом богата М. Джуґанова народила ся 21-го януара 1952 в русиньскім селі Крайна Быстра свідницького окресу. Походить як найстарша зо штирьох дітей і сама є матірьов двох дітей, бабка трьох внучат і жертовна жена мужови Ладіславови (староста села Бенядиківці, свідницького окресу), котрому активні помагать на культурнім розвитку села Бенядиківці. За єй выразной помочі в селі орґанізують ся різны культурно-сполоченьскы акції, русиньскы балы. Свойому мужови была напомічна і при вызначній акції, яков было будованя і одкрытя Дому смутку в Бенядиківцях. За тоты активности єй была сельскым заступительством Бенядиківці з нагоды єй жывотного юбілея передана ціна – **Почестна ґрамота**. Но за найвыразнішый факт в жывоті М. Джуґановой треба выдвигнути, же была **першов учітельков русиньского языка на Словеньску, конкретні в селі Шарішскый Штявник** (окрес Свідник), де робила 28 років і окрем выукы русиньского языка, там вела танцьовальный, декламаторьскый, театралный і співацькый кружкы, правда - тыж в русиньскім контексті. В сучастности є М. Джуґанова на пензії, но і теперь присвячує свій час русиньскій культурі і освіті. Окрем того є і **довгорочнов членков Русиньской обороды на Словеньску (РОС), Лавреатков Духовічового Пряшова 2011 за ціложывотный принос в русиньскім школстві і в непослідним ряді выжадуючов, но і барз облюбенов таборовов ведучов в Літніх таборах про русиньскы діти, котрых орґанізатором є РОС** і як сама з усмівом гварить: **,,Русинство є мій хрест, но і мій жывот“...**

> ***Моїм великым сном было быти учітельков, і тот мій сон наповнив ся, што значіть, же моя ціложывотна робота не была про мене роботов, але великов залюбов. Думам собі, же кідь чоловік в своїм жывоті робить тото, што його інтересує, наповнять і давать йому смысел та жыє ся йому ліпше і істо раз прийде одміна за його роботу. Не думам тым матеріалны оцініня, но факт, кідь по роках даґде на балі стрічам своїх школярів і они мі повідять: ,,Пані учітелька, подьте з нами танцьовати, бо тот танець наученый од вас зістав у нас дотеперь...“***

Який є приватный жывот Марії Джуґановой?

В 1975 році я выдала ся за свойого мужа Ладіслава, з котрым я ходила вєдно до ФК Маковиця в Свіднику. Значіть, же я собі свойого мужа выспівала і вытанцьовала. З мужом собі добрі розумиме, взаїмні ся підтримуєме і обидвоє дотеперь радо танцюєме і вшыткы русиньскы традіції утримуєме. Маме уж того часу двоє дорослых дітей - сына Роберта і дівку Славку, котры уж мають свої родины і котрых мы тыж од маленька вели к русиньскым традіціям і фолклору. Докінця нашы діти вєдно танцьовали 8 років в фолклорнім колективі. Моя дівка іщі і теперь гварить (хоць уж мать свойого мужа), же кідь даґде вєдно з братом зыйде ся на балі або на забаві, так ся єй ліпше танцює з братом як мужом, бо суть на себе од маленка привыкнуты. Мій сын, кідь іщі на высокій школі штудовав, а кідь мав вельо учіня, так мі повів: по тяжкім дні ліпше спить ся мі, кідь собі послухам нашы русиньскы співанкы, головні тоты, на котры з дітинства собі споминам". Познать вшыткы русиньскы співанкы, котры знам я і котры познала моя мама, а, правда, тото вшытко перенашать ся з поколіня на поколіня, бо у нас в родині

мы вшыткы любили і любиме співати. Можу повісти, же єм щастливый чоловік, бо мам добру родину і вшыткы фурт сходиме ся, ці уж на свята, де утримуєме нашы русиньскы традіції, або лем так вытваряме родинне путо, котре є основов щастливого жывота.

Вы были першов учітельков русиньского языка на Словеньску. Як собі споминате, главні, на тоты зачаткы выукы?

Было то барз тяжке, бо я учіла без книжок, без різных методік, прості лем гравов формов, жебы я тоты діти хоць лем кус навела на русиньскый язык. А думам, же тота грава форма была барз проспішна, бо у дітей я віділа барз великый ентузіазм, котрый думам, же хыбить днешній молодежі. Інтернетова і компютерова техніка вычеряла вшытко автентічні-красне і діти мають цалком іншы інтересы. Хоць процес выукы тоды абсолутні не мож порівновати із сучасным і навеце уж догво не учу, но днешні учітелі мають выгоды в тім, же мають учебникы і мають з чого черьпати. В моїх зачатках учітельованя я мусила фурт выдумовати собі і приготовльовати різны методічны планы, котры я популарізовала лем з головы і зо жывота. Наприклад, учіла єм діти співати нашы співанкы, або декламовати стішкы, а потім я їм повіла, же мусять выдумати і они даякы словічка на буквы, котры суть на зачатку в їх назві. Но діти ся мене і так лем фурт просили: ,,пані учітекька, а коли уж будеме танцьовати? Было то од них барз несподіване, но было і таке, же родич просить ся мене: ,,то діти ходять на основну школу або на людову школу уміня?... Кус то заболіло, но по роках, кідь я ся спонтанні з тим чоловіком стрітила, мі повів: ,,Калап долов перед вами, бо вы научіли мою дітину нелем добрі русиньскому языку, но ваша робота є доказом і того, же і дерево вы доказали научіти танцьовати...

▲ *М. Джуґанова (в середині) зо свойов родинов на ославах жывотного юбілею в Свіднику. Направо внук Петро і муж Ладьо. Наліво зять Петер і дівка Славка.*

Довгы рокы вы робите в Русиньскій оброді на Словеньску. Як оцінюєте роботу той орґанізації?

Перед тым што робить РОС, глубоко скланям ся. Робити тілько активностей на доброволній базі, застрішовати Русинів, орґанізовати різны культурны акції практічно по цілім Словеньску - тото є велика жертва і сила хотіня. Можу то посудити, бо сама я такы активности в своїм жывоті робила. Уж два рокы я участничков Літніх таборів про русиньскы діти, котрых орґанізатором є РОС. А кідь тото віджу, же яка одповідность є на єднім чоловіку, так єм з того в шоку. Но кідь тото робить ся з любовьов, так вшытко іде легше і ліпше. І кідь многы крітікують, же РОС мать веце розвивати активности в области русиньского школства, так думам, же на тоту проблематіку суть заміряны цалком іншы професіоналны інштітуції і на школство бы мала так само веце дбати держава. Думам, же РОС потребує овельо векшу підпору, а то не лем фінанчну, но і людьску, бо подякованя і узнаня є даколи веце як вшыткы пінязства.

▲ *М. Джуґанова меджі свойов великов жывотнов любовьов – дітми. Фото з Літнього табора про русиньскы діти, котрый одбывав ся в авґусті минулого року в Свіднику.*

Яке є желаня Марії Джуґановой ку єй жывотному юбілею?

Жебы вшыткы люди добрі чули ся, были здравы, бо в нашім віку собі уж барз добрі знаме усвідомльовати што значіть мати підломене здоровя. З русиньского боку желам вельо русиньского ентузіазму, котрый є основов про далше позітівне думаня. Моїм желаньом є і жебы люди надале зостали вірны Інфо Русину, бо новинкы суть зась зеркалом роботы Русинів.

ДОРОГА НАША ПАНІ МАРІНКО,

довольте мі в мені редакції Інфо Русин і єй выдавателя РОС лем тото найкрасше што жывот може дати к Вашому юбілею зажелати. Най радость зо жывота ся вам ніґда не вытратить і здоровя най ся у вас на все удомашнить!

Быти Русином, то як дыхати свіжый, чістый воздух...

говорить наш юбілант о. Ярослав Поповець

Ґрекокатолицькый священик Ярослав Поповець надодив ся 11-го февруара 1962 в Стропкові, родне село Ломне (Лімне). По закінчіні основной школы в селі продовжовав в штудіях на ґімназії в Стропкові, а по матурі в 1980 р. приголосив ся на Кириломефодійску богословску факулту в Братіславі. Богословскы штудії закінчів в 1985 р. Перед рукуположіньом прияв тайну манжелства. Рукоположіня прияв од владыкы Славоміра Мікловша, крижевацького епархы (в тім часі Пряшів не мав єпіскопа, лем ординаря). Його першов парохійов од 2-го юла 1985 была Крайна Быстра. По воєньскій службі в Карловых Варах в 1987 р. вернув ся назад на тоту парохію. Од 1990 р. мав на старости і обновлену парохію Медведже з філіялами Шарбів, Крайна Поляна і Кореївці. В краї під Дукльов дійствовав 19 років. Од 1-го октобра 2004 р. быв владыком Йоаном Бабяком повіреный місійні діяти на парохії Чірч. Быв вєдно з далшыма ґрекокатолицькыма священиками при обновліні русиньского Общества святого Йоана Крестителя (ОСЙК), котрого є предсідательом. З нагоды його округлого юбілею – 50 років жывота, приносиме Вам, нашы читателі, з отцьом Ярославом інтересне інтервю.

Петро Медвідь, фото автора і архів юбілянта

Дожывате ся округлого юбілею, 27 років вы ґрекокатолицькым священиком. В часі, коли вы были рукоположеный, быти віруючім значіло рісковати проблемы з державными урядами. Чом вы вырішыли быти священиком? Яка была Ваша путь до священства?

Вертаючі ся ку зачаткам мойой дорогы священства, можу лем ствердити, же правдивы суть євангелійовы слова о покликані до той службы, як то читаме о покликані першых учеників Ісусом Хрістом. Конкретні ословеный чоловік, кідь прийме покликаня і дозрівать в ним, ведженый духовнов силов, яку доставать рукоположіньом, може наповнити Ісусів приказ: ідьте і учте. Правда, треба припомянути, же на поміч такого рішіня, быти священиком, велику важність може мати і приклад добрых священиків, зарівно з прикладом родичів. Я такы приклады мав в особі священика о. Федора Буґіра і о. Івана Сараку. А проблемы з державныма урядами? Заісто не быв я сам. Векшы проблемы мали мої родичі, головні мій няньо, якого деґрадовали з ведучого пошты на рядового розношача новинок. Но не могли його принутити, жебы мене пересвідчів, бо не быв николи членом партії. А наспак, він быв куратором, старав ся о церьков, а в нашім сусідстві стояла і будова фары. Даякы проблемы мали і мої сродникы, а може, і діректор ґімназії в Стропкові, уж небогый пан Федорко, на котрого собі міло споминам в зачатках, кідь я голосив ся до семінара. Про мене таков пробов на дорозі священства быв першый рік, кідь в семінарі тримала ся протестна голодовка. Послали нас вшыткых домів, были і даякы выслухы, натиск, заісто і страх, же уж не мушу ся до семінара вернути, но Господь Бог зарядив то іншак, як задумовали „міцны того світа“.

Што є подля Вас найважніше, але і найтяжше при роботі священика?

Одповісти, што є найважніше при службі священика, не є так просто. Мій погляд є такый, же як в каждім покликані, так і при священстві чоловік мусить ся в нім найти, або „добрі чути“. Не може його робити насилу або половічато. Священик мать, може, выгоду, так повім „од Господа Бога“, же доставать про свою службу окрем помічників, другых людей і духовну силу.

Вы як священик дійствовали в русиньскых селах – Крайна Быстра, Медведже, од 2004 р. в Чірчі. По 1989 р. зачало слободне русиньске обороджіня, на зачатку котрого стояли люди при Русиньскій оброді. Як тото обороджіня внимали Вы. Што про Вас значіло?

Рік 1989 бере ся як зачаток русиньского обороджіня, но про мене зачало дакус скорше. Можу повісти, же уж в семінарі, де вєдно, теперь уж зо священиками о. Франтішком Крайняком, о. Методом Біланчіком, мы стрічали ся і приготовляли ся на місійне діяня меджі Русинами. Потім нескроше од 1987 р. мы з о. Франтішком вєдно з далшыма, тоды „тайныма“ василіянками, як Ольґа Мыдликова, Ема Дуткова, ці днесь знамым русиньскым писательом Йосифом Кудзейом, зачали про місійне діяня (або то назвеме русиньске обороджіня) перекладати слово Боже - євангеліє і апостолы, до тоды іщі некодіфікованого русиньского языка, жебы Русины слухали своє. Так само робило ся і на далшых перекладах потрібных про Русинів.

Што про Вас значіть быти Русином?

Уж я тото раз спомянув такым прирівнаньом, же быти Русином про мене, то як дыхати свіжый, чістый воздух... Но треба мерьковати, жебы вы його самы не отровили, а такый не нукали другым. Старам ся русинство наповняти в священстві. І давно были священикы, якых тримали за русиньскых, но єдны были напряму мадярского, далшы

▲ *о. Я. Поповець (другый зліва) меджі своїма колеґами на громаднім стрітнуті членів Общества св. Йоана Крестителя, котра одбыла ся в маї минулого року в Пряшові.*

старославяньского, українського, руського, іншы чекали на ліпшы часы, дакотры колаборовали. На Русинах все даяк не звышало ся. Же можу дашто зробити про свій народ, то нияка велика заслуга.

В 2003 р. Вы вєдно з далшыма ґрекокатолицькыма священиками обновили ОСЙК, котре было основане Александром Духновічом і котрого Вы предсідательом. Што суть про Вас, як предсідателя, пріоріты, што головне хоче ОСЙК дати людям?

По 129 роках обновлене ОСЙК было завершіньом якогось довшого процесу, было верьхом того, што мы до того часу уж робили. На першім місці, як гварить проґрам ОСЙК, є реліґійне, потім народне і наконець культурне взростаня, главні ґрекокатоликів Русинів. На русиньскім реліґійнім полі є много роботы, яку хоче і наше Общество дакус попхати до переду, ці в перекладах, приступі вірникам ку русиньскым богослужіням або духовной літературы.

Дарить ся ОСЙК тото наповняти?

ОСЙК є дотеперь єдина церьковна орґанізація, яка дійствує на полі церьковных перекладів, хоснує їх і запроваджать їх до жывота церьквы. Общество не хоче зостати лем при тім. Было бы на хосен вшыткых Русинів, і в братьскій Православній церькві, кідь бы ся нашли особы на русиньскы переклады і там. Тото саме платить і о Русиньскім іншітуті, з якого бы мали выходити помічны рукы і про такы діла.

Робите, як Вы самы повіли, на многых перекладах літурґічных текстів. Дашто уж є і схвалене Рімом, жебы могло ужывати ся. Чом є подля Вас важне, жебы Русины мали свої переклады літурґічных текстів? Православны Русины хотять тримати церьковнославяньскый язык...

Вельо раз стрічам ся з такым поглядом - мы хочеме тримати своє! Ани ОСЙК не хоче охабити своє. Кідь попозераме ся наоколо себе, всяды там, де Русины „тримали ся лем церьковнославяньского“, уж його не є або лем слабо. Мадярьско, Румунія, Польша, Україна, Чесько, але і Словеньско. Русиньскый язык в церьквах, як я уж припомянув і на першім стрітнуті членів ОСЙК в Пряшові 14-го мая 2011 р., споможе Русинам порозумити дакотры глубокы літурґічны тексты, підойме гордость на своє, загамує словакізацію обрядів, „бо не розумите“, захоронить і церьковнославяньске і одкрыє шансу дітям – наступній ґенерації. Думам, же єдным зо стовпів успіху місії Кирила і Мефодія была як раз зрозумілость языка. А тоту просаджовали і в Рімі.

Як оцінюєте по 22 рр. слободного оброджуючого процесу положіня в русиньскім руху, ці уж тото дотыкать ця культуры, жывота, реліґійного жывота... В чім видите плусы і мінусы? Што бы Вы змінили, кідь бы мали тоту можливість?

Тот вопрос є такый шпекулатівный. Што кідь? Ці на шыфі, авті, біціґлі є головный кормаль, і хто його тримле... Внимам але, же тот русиньскый кормаль хотять дакотры лем выбрати і дати до свойого „моторика“, а не позерають, де керують, ці ідуть добров дорогов на проспіх Русинам. А што дотулять церьковного поля, явно мы предкладали церьковным єрархам, же Русиньска церьков з русиньскыма ґрекокатоликами за многы страждання і вірність собі заслужыть холем Русиньскый вікаріат.

Кого мате за такый приклад з історії русиньскых особностей?

Є много вызначных особностей. Священик бы мав выбрати зо „свойого“, но і наша церьков їх мать много. Думам, же нелем про мене є прикладом з людей наш блаженый мученик Павел Ґойдіч, і мій святитель владыка Славомір Мікловш.

Кідь собі заспоминате, што уважате во вашій роботі на полі священства, але і будительского жывота за найвекшый успіх і што за найвекше скламаня?

Успіх і скламаня черять ся, а то много раз в жывоті священика. Не так давно, кідь мы робили таке стрітнутя родины Подгаєцькых з нагоды сторочниці од народжіня вызначного священика Монс. ТгДр. Мирона Подгаєцького в Чірчу. Я пораховав, кілько дітей покрестив, кілько молодых парів вінчав і кілько душ приготовив на стрітнутя з Хрістом на вічности. А тых было найвеце. Ісус Хрістос гварить, же нєт векшой радости в небі, як кідь наверне ся і єден грішник. Може многым буде відіти ся сміле або чудне, кідь повім: каждый з нас може быти при смерти другого, но священик може „перенести“ помершого до блаженой вічности. Нєт векшого дару, як кідь захоронить душу і приведе єй ку спасіню. Правда, не є тото заслуга священика, він доставать таку міць од Ісуса Хріста. Тото собі ціню. А скламаня? В припаді мойой пятьдесяткы заісто утікаючій час, кідь собі, як вы припомянули, заспоминам. Чом нам Господь не дожычів холем такого віку, як мав першый чоловік на землі Адам...?

Каждый чоловік мать сны. І священик є лем чоловіком. Якы суть тоты Вашы сны? Што бы Вы хотіли найвеце?

POSOLSTVO
rusiňskoho grekokatolic'koho svjaščenika,
predsedu
Obščestva sv. Joana Krestitela
o. Jaroslava POPOVCA

Za Rusiňskyj narod

RUSÎNY,
DAJME O SOBI ZNATÎ !!!

21. maja 2011!

▲ *о. Я. Поповець активні інтересовав ся і на кампанії перед зрахованьом жытельства минулого року. Доказом того были і листівкы з його одказом, котры были дістрібуваны до русиньскых обыстей.*

В нашых людьскых снах не треба мати „великы очі“. Каждый день прошу, жебы я быв на ужыток і послужыв якнайліпше Господу Богу в його планах, а жебы я быв в його планах. І Боже слово нас учіть: „Не знате о што мате просити. Господь прецік знать, што є вам потрібне. Глядайте самоперше царство Боже і вшытко інше ся вам додасть.“ Старам ся просити, а Господь най ділить як найліпше про каждого і кажде діло.

Што бы Вы одказали чітелям Інфо Русина?

Хоць днесь одказы легко забывають ся, но і так я собі запамятав, што нам повів єден віком старшый професор. І він черпав зо заповіді іншых: „Вшытко, што робиш, роб так, жебы ты памятав на конець.“ Ку тому жычу потрібне здоровя, успішно ку спокійности наповнены дні і Боже благословіня окреме каждому.

Наконець позвольте, отче Ярославе, за редакцію Інфо Русина, зажелати Вам, жебы Господь Вам дожычів іщі довгы рокы і вельо сил до так потрібной і проспішной роботы меджі Русинами. На многая і благая літа, отче!

ЛОКАЛПАТРІОТ З УЛІЧСКОЙ ДОЛИНЫ

С. Лисінова,
фото: авторкы і архів О. Чокіны

В днешнім выдані Інфо Русина вам представиме жертовного Русина, а то в правім слова смыслі. Чоловіка, котрый того вельо зробив і фурт робить про русиньскый культурно--сполоченьскый і духовный жывот, но лем про свою скромность свої активности не любить медіалізовати.

Інж. **Осіф Чокіна**, сімпатічный, выштудованый воєньскый хемік, родак з Уліч-Кривого, сниньского окресу. Є женатый і мать три дорослы діти. В часі свойого служіня в озброєных воєньских силах абсолвовав курз енвіроменталного манажменту в школі НАТО в Німецьку. Як воєньскый хемік іщі в октобрі 1995 брав участь на ліквідачнім процесі гаварії во Выходословеньских железярнях а.с. в Кошыцях. Довгы рокы жыє в Пряшові, но на свою домовину все з любовйов споминать і все там з радостьов вертать ся. І як сам гварить: *,,і з Пряшова дасть ся того вельо зробити про свій любезный край“*. Доказом того суть і конкретны активности, напр.: вєдно із старостом села Уліч быв ініціатором того, жебы в Основній школі Уліч гледали ся можливости на выуку русиньского языка хоць лем формов кружка. Так само сполочнов думков приспів ку тому, жебы Незіскова організація Ґабрієла з центром в Пряшові одкрыла першый нештатный соціалный центер в Снині і тым почіном в сниньскім реґіоні приспіла нелем робочов силов, но в преважній мірі помогла старшым людям, котры тото найвеце потребують. Окрем уж уведженых активностей є О. Чокіна великым любительом турістікы і природных крас, преважні його улічской долины. Ведь і Світовому конґресу Русинів быв в літі минулого року напомічный при традічнім выступі на гору Кременець, де забезпечів вывезіня великых гатіжаків туристів аж на самый верьх Кременця. О. Чокіна є і членом комісії дотачного проґраму Культура народностных меншын про русиньску народностну меншыну на Уряді Влады СР, што практічні значіть, же і вдяка ньому можеме выдавати нашы-вашы новинкы, як і реалізовати многы іншы культурно-сполоченьскы активности на полі русиньского руху...

О. Чокіна о Шміґовці

Як знамо, снажіня о захраніня деревяной церькви Вознесенія Господа в Шміґовці (окрес Снина) в тых днях кулмінує і у людей тота проблематіка выкликала велике знепокоїня, што потверджують і розбігнутов петіцийов. Про інтерес уваджаме, же на основі рішіня Ґрекокатолицькой церькви мать быти деревяна церьков переміщена із Шміґовця до села Лютины – сабинівского окресу, то значіть на другый конець выходного Словенська до краю іншых традіцій і іншой архітектонічной ідентіты.

,,Я православный віруючій, походжу з того реґіону і барз собі ціню того, што было в нашім краї надобыте нашыма предками. З великым знепокоїньом я прияв інформацію о рішыні Архієпіскопского уряду Ґрекокатолицькой церькви в Пряшові, котрый мать умысел з нашого краю взяти богатство і цінность в подобі деревяной церькви в Шміґовці і дати єй на цалком інше місце. Тот поступок я чую як за унагленый, і кідь добрі знаме, же нам, Русинам, уж в минулости без нашого соглашіня одобрали і іншы два цінны храмы. Ку тій проблематиці высловлюю погляд, же особистость і цінность деревяной церьви мать невыраховательну цінность, а то уж абсолутні не гварю о духовнім богатстві. Ведь деревяный храм з русиньского простору в Шміґовці не мать прецік архітектонічну ідентічность з лютиньсков областьов, а докінце ани їх духовным жывотом ці традіціями. Чудесо і особистость такых сокровіщ народной архітектуры так церьков насилно выторгує з його прімарного простору, а то уж не гварю о умыселнім пошкоджіні єдинічного богатства жытелів сниньского реґіону. В снажіні звідітельнити путницьке місто Лютина, рекомендую веджіню Архієпіскопского уряду Ґрекокатолицькой церькви, выбудовати в Лютині новый і особистый храм і тот наш охабити на автентічнім місці в Шміґовці. В інтересі захраніня нашой культурной ідентіты, так само рекомендую старостови села, жытелям Шміґовця як і петічному выбору, обернути ся о поміч на пана президента СР і UNESCO. Для той пропозіції треба змобілізовати вшыткых віруючіх в тім реґіоні, бо інакше то буде новоначасоване культурне і духовне варварство. Я пересвідченый, же по такых активностях ґрекокатолицька церьковна верхность своє рішіня передумать, і по уважіні голоса віруючіх найде выгодніше рішіня про єй властный інтерес, без пошкоджіня і захраніня почливости ку Шміґовскым предкам“.

О. Чокіна о Русинах

Я кандідат до НР СР за партію Мост-Гід. Репрезентую русиньску народностну меншыну, а то в правім слова смыслі. Залежыть мі на нашім русиньскім реґіоні. Моїм цільом є, в припаді успішной кандідатуры, підпорити главні села з реґіону, з котрого походжу, котры суть непорівнюючі заосталы з іншыма селами на Словенську. Окрем того хочу заміряти ся на розбігнутя аґротурістікы, зато же наш край є прекрасный і многы іщі лем будуть мати можливость обявльовати його чудеса. Кідь гварю о підпорі русиньского ре-

► *О. Чокіна (в середині) при славностнім одкрыті першого нештатного заряджіня в Незісковій орґанізації Ґабрієла в Снині.*

▲ *О. Чокіна (другый сліва) на меджінародній конференції - Гледаня моделів взаїмной толеранції меджі народностныма меншынами в Фрічовцях, котра одбывала ся за участи Підпредсідателя Влады СР про людьскы права і меншыны.*

ґіону єдну з активностей уж мам успішні за собов, конкретні в подобі Незісковой орґанізації Ґабрієла, котра 4.2.2012 одкрыла перше нештатне заряджіня в нашім реґіоні, кокретні в Снині. Тото соціалне заряджіня находить ся в прекраснім просторі і забезпечує комфортне уквартированя, як і професіоналну старостливость про старых і хворых людей. Заряджіня давать 24-годинову ошетровательску і опатровательску старостливость. Сучасна кількость є 18 постелей, котра мать росшырити ся на 51.По одношіню одкрытя того заряджіня в реґіоні з высоков безроботностьов є то і велике позітівум з аспекту, же заряджіня при кількости 51 клієнтів робить можливость дати роботу приближні 30 людям. Моїм далшым кредом є дбати о презентацію нашого реґіону в медіях в нашім русиньскім языку в приятельнім высылаючім часі, і зато я погоджую ся з пропозіціями Русиньской оброды на Словеньску, котра высловила незгоду із зміненов высылаючов штруктуров, веджіню Словеньского розгласу. Як член комісії дотачного проґраму Культура народностных меншын про русиньску народностну меншыну на Уряді Влады СР я приготовленый підпоровати нашу русиньску культуру, традіції і періодічну пресу. Но думам, же наша сниньска долина бы мала быти веце пропаґована в пресі і так само веце проєктів бы мало быти концентрованых і підпораваных праві на сниньскый реґіон, о котрім мож гварити, же є досправды русиньскым реґіоном.

О розважных рішінях О. Чокіны

Меджі основныма пропозіціями волебного проґраму, но і приватного желаня Осіфа Чокіны суть: підпора меншыновой культуры, підпора языка меншын, підпора школства, сполупраця меджі народностями СР, підпора русиньскых сел, розвиток аґротурістікы, охорана церькви, підпора русиньской пресы, чісты села, будованя інфраштруктуры.

А чом як раз партія МОСТ-ГІД?

Партія Мост-Гід є партійов сполупраці, котрой членами суть жытелі Словенськой републікы многых народностей, меджі котрыма партія выразні решпектує Русинів, і тот факт мене найвеце ословив. Мойов політічнов іншпіраційов быв і сам предсідатель партії МОСТ-ГІД – Бела Буґар, котрый не быв дотеперь ,,прославеный“ ниякыма політічными шкандалами. Хочу іщі повісти, же представителі той партії собі достаточні усвідомлюють, же окресы з переважным русиньскым жытельством належать ку реґіонам з найвысшов безробітностьов і є неспорным фактом, же многы люди з тых реґіонів суть нучены одыйти за роботов до заграніча. Я пересвідченый, же наша політічна партія буде гледати рішіня на зліпшіня уведженой сітуації, бо цільом є забезпечіти условія про порівнюючій ріст вшыткых реґіонів Словенська. Тішыть мене і факт, же окремы жытелі русиньской народности в Пряшівскім краї поступні проявляють інтерес і сімпатії к партії МОСТ-ГІД, котра буде і надале присвячовати окрему увагу народностным вопросам з выражніньом на розвиток народностной ідентічности Русинів. Хочеме просадити приятя закона о народностных меншынах як і о фінанцовані меншыновых культур, котры будуть приносом про вшыткы меншыны, то значіть і про русиньску. Партія хоче присвятити уважность народностному школству і подпоровати освіту і учіня в русиньскім метериньскім языку. Так само буде просаджовати орґанізачны зміны в Словеньскім радію і Словеньскій телевізії про захованя якостного высыланя про вшыткы народностны меншыны. Сам я Русин і зато обертам ся на вшыткых Русинів, жебы при зебезпечовані властной будучности і захованя властной ідентіты присвятили звышены намагы про здобываня штонайякостнішой освіты і не забывали на свій материньскый язык і культуру!

MOST HÍD®
az együttműködés pártja - strana spolupráce

Мы уж лем додаваме, же Інж. Осіф Чокіна мать на кандідатці МОСТ-ГІД число 140 і по конкретных активностях Локалпатріота Улічской долины бы мало быти про нас, Русинів, уж лем на задумая, (без предсудків на політічноу партію), же голос такого Русина, Русины беспохыбности до парламенту потребують! Ведь хто іншый буде за нас бойовати - як чоловік, знаючій русиньску проблематіку з русиньскым сердцьом на правім місці?...

Na slovíčko s Dušanom Čaplovičom,

poslancom NR SR, predsedom Výboru NR SR pre vzdelanie, vedu, mládež a šport

Koncom januára ste sa stretli so zástupcami Rusínskej obrody na Slovensku zo Zemplína a Šariša. Ako hodnotíte priebeh a výsledky spoločného rokovania?

Bolo to obojstranne podnetné stretnutie, vzájomné sme hovorili o podpore vzdelávania v rodnom jazyku, podpore na kultúrne projekty, noviny a informačné materiály, aj o podpore spolkovej činnosti i kultúrnych zariadení, vrátane Poddukelského umeleckého ľudového súboru, Divadla Alexandra Duchnoviča a múzea v Prešove, ale aj podpore vysielania v rusínskom jazyku vo verejnoprávnom rozhlase a televízii. Prirodzene sme pozornosť venovali aj vzdelávaniu učiteľov na Prešovskej univerzite a vydavateľskej činnosti v rusínskom jazyku. Vo všetkých oblastiach majú moju veľkú podporu.

Zástupcovia Rusínskej obrody sa na Vás obrátili s pripomienkami, ako zlepšiť grantový systém pre podporu národnostných menšín. Čo si o týchto nápadoch myslíte?

Samozrejme, za posledného poldruha roku, od júla 2010, sa podporovala prevažne len maďarská národnostná menšina. Zabúdalo sa na výraznejšiu podporu rusínskej národnostnej menšiny, pretože nemá materský štát. A o takejto prednostnej podpore hovoria aj európske dokumenty, o podpore práve tým menšinám, ktoré nemajú svoj vlastný štát. Návrhy som požiadal predložiť v písomnej podobe a už teraz musím povedať, že mnohé boli nielen podnetné, ale aj realizovateľné.

Zhodli ste sa na podpore literárnej a časopiseckej tvorby v menšinových jazykoch. Ako hodnotíte terajší stav?

Samozrejme sme sa zhodli. Terajší stav je zlý, veľmi zlý. Stačí si pozrieť a porovnať, koľko podpory dostali projekty rusínskej menšiny v roku 2009 a v roku 2011. Sledujeme výrazný pokles, pretože podpredseda vlády R. Chmel so svojimi spolupracovníkmi, prevažne maďarskej národnostnej menšiny, podporoval najmä Maďarov na juhu Slovenska. Svedčia o tom počty schválených projektov a čiastka alokovaných finančných zdrojov na podporu kultúry, vzdelávania, vydavateľskej a časopiseckej činnosti Rusínov.

Divadelné telesá ako Romathan, Thália, ale aj Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove patria pod regionálnu samosprávu. Nemáte pocit, že ich presunom pod vyššie územné celky sa akoby štát zbavoval podpory menšinovej kultúry?

To sa stalo za ministra kultúry M. Kňažka a bolo to veľmi zlé rozhodnutie, ktoré som kritizoval už vtedy, keď sa táto idea realizovala. Národnostné divadlá a súbory, okrem maďarského súboru Ifjú Szívek v Bratislave, sa delimitovali na nové samosprávne kraje, často bez dostatočných zdrojov. Iste, tieto divadlá a súbory by mali patriť pod rezort kultúry v Bratislave, pretože jedine táto zmena im umožní kvalitnejší rozvoj spôsobením na celom území našej vlasti. Ja som dlhodobo presvedčený, že by to bol dobrý skutok, lebo národnostné divadlá nie sú len regionálne. Treba o tom vážne hovoriť, ale aj konať. Rád takúto zmenu iniciujem a samozrejme aj podporím.

Je podľa Vás postačujúca súčasná podpora regionálneho menšinového školstva?

▲ *D. Čaplovič (tretí sprava) na stretnutí v Humennom s predstaviteľmi a sympatizantmi Rusínskej obrody na Slovensku.*

Kým slovenské školy s vyučovacím jazykom maďarským sú nadštandardne podporované, inému národnostnému školstvu, teda aj vyučovaniu v rusínskom jazyku, nevenovali ministri školstva, a ani dnešný dosluhujúci minister, dostatočnú pozornosť. V odbore národnostného školstva na rezorte pracovali, alebo aj dnes pracujú, len príslušníci maďarskej národnosti a aj to sa podpisovalo na „nezáujme“ sa venovať i inému národnostnému školstvu. Ak by sme boli úspešní vo voľbách a splnil sa mi celoživotný sen byť ministrom školstva, tak tieto veci by sa výrazne zmenili. Týka sa to aj sekcie národnostných menšín na Úrade vlády SR, kde dnes, od volieb 2010, pracujú len občania maďarskej národnostnej menšiny. Toto všetko si žiada na Slovensku zásadné zmeny, lebo na Slovensku nežijú len slovenskí Maďari. Treba výrazne pomôcť aj iným menšinám, v tomto prípade slovenským Rusínom. Zaslúžia si to pre svoju lojalitu a lásku k svojej vlasti a skutky pre náš spoločný štát.

Za rozhovor ďakuje Silvia Lysinová

Презентація русинства на велеторгу турізму в головнім місті СР - Братіславі

...або як Хемлоняци заспівали собі з президентом Словеньской републікы

Пряшівскый самосправный край (ПСК) представив на 18-ім велеторгу турізму ITF Slovakiatour 2012 в Братіславі сінґулярности реґіона з акцентом на середньовіковы міста Пряшівского краю – Бардійов, Левоча, Кежмарок і Стара Любовня.

„Наш реґіон є реґіоном сінґулярностей. Бо **аж дві третины вшыткых культурных памяток Словеньска находять ся беспосередньо на теріторії Пряшівского краю**. Вєдно з тым маме і пять народных парків і 180 хороненых теріторій, котры понукають навщівникам тісяч різных форм пріроды. Мало де є на такім малім кусочку землі концентроване таке велике богатство, як в Пряшівскім краю. На велеторгах поступні маме снажіня спостерегнути на дашто інше, зато мы тот рік выбрали чаруючі середньовіковы міста, котры до днесь дыхають шпеціфічнов атмосферов,“ - приближыв предсідатель ПСК Петер Худік.

Моделы деревяных церьквей – шпеціалність експозіції

Спеціалністьов Пряшівского краю были і моделы деревяных церьквей. В краї їх разом находить ся 27, половину з них мали можливість відіти і навщівниці беспосередньо в станку ПСК. Деревяны церьквы належать меджі „сім зачудовань Пряшівского краю“, котры собі в публічній анкеті перед дакілько роками выбрали жытелі реґіону. Вшыткых сім зачудовань презентовало ся на експозіції, разом з містом Бардійов, котре собі 20-го януара перебрало ціну як найкрасше місто Словеньска од інформачного порталу Slovakregion. Про фахівску верейність Пряшівскый край приготовив семінар під назвов: Одкрываме тото найліпше, де представив інформації і новинкы о найновшых скусеностях з розвитку турізму в Пряшівскім краї, з реґіонів Татер, Спіша і Горного Земпліна. На конець уж лем додаваме, же фолклорным спестріньом велеторгу была і презентація русиньской культуры, бо на так вызначній акції зазвучав во выступі і ФК Хемлон Гуменне, де собі його співацькы компоненты заспівали мікс русиньскых співанок і з президентом Словацькой републікы – Іваном Ґашпаровічом.

„MOJE SRDCE BIJE A BUDE BIŤ AJ PRE RUSÍNSKY NÁROD„

hovorí PhDr. Jana VAĽOVÁ, poslankyňa NR SR a primátorka mesta Humenné

Rozhovor pripravila Silvia Lysinová

Spája Vás niečo s Rusínmi?

Som rodená Humenčanka, ale z polovice mi v žilách koluje rusínska krv. Moja mama totiž pochádza z Krivej Oľky v okrese Medzilaborce, kde som aj strávila značnú časť detstva u starej mamy. Obce v tomto okrese sú známe tým, že prevažná časť obyvateľov sú Rusíni. K tomuto obdobiu sa mi viaže aj mnoho úsmevných príhod. Pamätám si, že keď som sa po prázdninách strávených na dedine vrátila opäť do škôlky, spolužiaci si ma doberali, že rozprávam rusky. Mysleli si, že som bola v zahraničí, niekde v Rusku. Ja som im stále tvrdila, že tomu tak nie je, že som bola len na prázdninách u babky. Niektorí mi nechceli veriť, pretože sa s týmto jazykom nestretli.

▲ *Rodinné foto J. Vaľovej zo škôlkárskych čias. Na foto druhá sprava.*

To znamená, že už v detstve ste prišli do kontaktu s rusínskou kultúrou. Ako to bolo v mladosti, v Humennom ste už asi s Rusínmi veľmi v kontakte neboli, alebo áno?

Myslím si, že som dosť temperamentná a pravdepodobne je to aj tým, že som z časti Rusínka. Medzi Rusínmi som prakticky vyrastala. Rusínsky temperament je asi známy. Strednú školu som absolvovala v Medzilaborciach. Práve tam, a samozrejme u starej mamy, som si k tejto kultúre vytvorila blízky vzťah. Páčia sa mi ich piesne, zvyky a ich naturel. Títo ľudia sú pohostinní, dobrosrdeční, v ťažkých časoch držia spolu a snažia sa jeden druhému pomôcť, čo mi je veľmi blízke. Počas vianočných alebo veľkonočných sviatkov nám doma mama vždy pripravovala aj tradičné rusínske jedlá, ktoré som si obľúbila (napríklad mačanku, slivčanku, ale aj pirohy). Aj ja sa snažím v týchto zvykoch pokračovať, aby aj moje deti vedeli odkiaľ sú ich rodičia, starí rodičia, vlastne, kde sú ich korene a vštepiť im hodnoty, ktoré sú pre Rusínov typické.

„Pamätám si, že keď som sa po prázdninách strávených na dedine vrátila opäť do škôlky, spolužiaci si ma doberali, že rozprávam rusky. Mysleli si, že som bola v zahraničí, niekde v Rusku. Ja som im stále tvrdila, že tomu tak nie je, že som bola len na prázdninách u babky. Niektorí mi nechceli veriť, pretože sa s týmto jazykom nestretli.

Aký je Váš vzťah k rusínskému etniku v súčasnosti?

Ani teraz, keď pôsobím na poste poslankyne NR SR a zároveň primátorky mesta Humenné, nezabúdam na Rusínov. Snažím sa podporovať rôzne folklórne a spevácke súbory, či kultúrne podujatia. **Veľmi ma potešilo, že pedagógovia zo Základnej školy internátnej s vyučovacím jazykom ukrajinským, ktorá je v Humennom, prišli s návrhom rozšíriť vyučovací proces o jazyk rusínsky.** S týmto ich návrhom samozrejme súhlasím a majú moju podporu, pretože je veľmi dôležité vytvárať podmienky na udržanie a rozširovanie vzdelanosti v oblasti rusínskeho jazyka a histórie.

▲ *J. Vaľová na 11. Sneme Rusínskej obrody na Slovensku.*

Čo je dôležité z Vášho pohľadu, aby kultúra rusínskej národnostnej menšiny nezanikla?

Podľa mňa je v tejto dobe dôležité pre Rusínov hlavne to, aby aj naďalej udržiavali zvyky svojich predkov, aby sa doma aj v zahraničí spájali a vytvárali rôzne spolky na zachovanie i šírenie ich jedinečnej kultúry, tradícií a folklóru. Aby si navzájom vymieňali svoje poznatky a skúsenosti. Bola by veľká škoda, keby sa na nádherný rusínsky jazyk a piesne zabudlo. Dôležité je sledovať aj výzvy ministerstiev, pretože prostredníctvom projektov a programov cezhraničnej spolupráce bude možné získať finančné prostriedky na podporu rôznych aktivít. Určite moje srdce bije a bude biť aj naďalej pre rusínsky národ. Ak mi ľudia vo voľbách opäť dajú dôveru, budem podporovať rusínsku menšinu, ku ktorej z časti patrím, aby sa ich kultúra nielen zachovala, ale aj naďalej rozvíjala. V týchto voľbách kandidujem za stranu SMER-SD a moje číslo na kandidátke je 57.

▲ *J. Vaľová s FS Chemlon Humenné na Dňoch priateľstva na Slovensko-Ukrajinskej hranici.*

Чом партія НАШ КРАЙ кандідує в парламентных вольбах 2012 р.

Чом є партія НАШ КРАЙ тов правов вольбов?

Мы выникли по парламентных вольбах, якы одбыли ся в юні 2010 р., а то 18-го септембра 2010 р. на установлюючім сеймі. Многы нашы членови вступили до нашых рядів як раз зато, же нам при вынику не ішло лем о вступ до парламенту, але о реч. А тов є повзнесіня выходу, главні северовыходу Словакії, против іншым краям.

Далшов великов девізов нашой партії є тото, же выникла здола. Не мать за собов жадного великого спонзора, ку котрому бы была за хоць што зобовязана. В тій предволебній кампанії є тото істо гендікеп, но кідь выникне партія без зобовязань до хоць якого фінанчного меценаша, є то і сімбол єй транспарентного вынику і далшого розвитку. Основали мы партію на обетавости, солідаріті і внутрішніх здроях членів партії.

Котры суть головны прічіны вынику партії НАШ КРАЙ?

21 років по Ніжній революції на выході Словакії, шпеціалні на северовыході, жыє ся з рока на рік тяжше. Молоды люди в зрілім віку мусять одходити за роботов далеко од своїх обысть. Коли зістануть дома, многы роблять за мінімалный плат. Жытелі выходного Словеньска законні просять ся, чом є тото так.

Но шпеціалні Русины кладуть собі тот вопрос. Нас дотулять ся тото бытостні. Нашы села, главні при українській, але і польскій границі, днесь вымерають. Уж в минулости в першім ряді заберали ся нашы одвікы теріторії без прошіня, на нашых луках і в лісах будовали ся водны перегороды, або воєньскы стрілніці, і вакуово заперали ся воєньскы просторы. В тойчасности школы про нашы діти заникають, бо держава одмітать їх адекватні фінанцовати. В містах, де Русины жыють, позаперали ся, або роскрали фабрикы як перше по революції. Тісячі людей на северовыході Словеньска зістало зо дня на день без роботы. Словакы, Русины, Українці, Ґоралы... Лемже Русины жыють сконцентровані лем на северовыході Словакії. Тото є наша отчізна. З ньой бесперервно бере ся нам, з ньой нутять нас одходити, або мы донучены одходити самы. До теперь Русины на Словакії не мали політічну репрезентацію, котра бы в парламенті боронила їх бытостны інтересы. Мы таков партійов хочеме быти.

Мотто партії НАШ КРАЙ

Ай кібы-м цілый світ навколо обышла, крайшого от свого краю бы-м не нашла

(Марія Гірова)

Чом як раз партія НАШ КРАЙ кандідує в парламентных вольбах до НР СР?

Кідь 11-го октобра 2011 р. пала влада Іветы Радічовой і были выголошены предчасны вольбы, не могли мы зістати в завітрі і зась лем позерати на міцных, як собі без ганьбы ділять Словеньско на сферы впливу, як роскрадають маєток, вытвореный ґенераціями нашых предків, як заникають послідні школы з научальным языком українськым і не выникають школы з научальным языком русиньскым - як поступні вымерать наш народ. Новинари мене упозорнюють, же мы не єден народ. Тото є правда. Теріторію Подкарпатьской Руси нам взяли по 2-ій світовій войні. Огородили поля, лукы на воєньскы стрільниці...

Якы суть вашы волебны пріоріты?

Леґітімным цільом каждой політічной партії є придбаня участи на політічній міци - значіть і нашой. Будеме змагати ся о тото новов концепційов реґіоналной політікы на Словакії на проспіх зневыгодненых країв, змінов волебной сістемы СР з померного на векшыновый - з восьмыма волебныма обводами, транспарентнов творчостьов верейной політікы без корупції і обгайобов народностных прав і інтересів жытелів, котры голосять ся к русиньскій, українській і іншым народностям, котры не мають політічну репрезентацію.

Про наповніня той цілі буде партія во своїй діятельности просаджовати:

- **забезпечіня політічного статусу вымераючого народа про русиньску народностну меншыну на Словакії,**
- **етнічну і языкову ревіталізацію вымераючіх народів на теріторії Словеньской републікы, шпеціалні русиньского.**

Ку конкретным пожадованям на зміны в области народностной політікы належать:

- Орґанізачне приділіня ПУЛЬС-у і ТАД-у під Уряд влады, не під ПСК і приділіня їм адекватных просторів.
- Список сел, де жыють членови народностной меншыны, зробити подля результатів послідного зрахованя жытельства, квартилів і домів в 2011 р., не подля зрахованя з 1991 р.!
- Змінити формулацію закона о ужывані языків народностных меншын – ужывати язык народностной меншыны в селі, де приголосило ся **10% жытелів** к даній народности в послідним зраховані жытелів, квартилів і домів в 2011 р. Будеме жадати, жебы такый закон быв платный такой по прияті в НР СР, нє о 10 років і жебы взяло ся до відома послідне зрахованя жытелів, квартилів і домів, не середній за послідні три зрахованя!

Доданя на конець. Барз мене трапить зростаня скрытого націоналізму і расізму в словеньскій общности, шпеціалні напряменого против дакотрых народностных меншын. Націоналізм в сполочности зростать при згіршеній соціально-економічній сітуації, за котру, самособов, не несуть зодповідность членови народностных меншын. Націоналізм против хоць якой народностной меншыны є все напряменый і против нас. Націоналізм выходить з нетолеранції к іншости і різниці. А мы, Русины, іншы як майорітный народ. Іншы свойов культуров, звычаями, менталностьов і, главні, языком. Наша іншость але обогачує культуру і жывот векшынового народа і є важным камінком в мозаїці культуры на Словакії. Наша точка погляду є обогачіньом словацького погляду. Зато, бо є алтернатівов!

Люба Кральова,
предсідателька партії НАШ КРАЙ

▲ *Верхній ряд справа доліва: Р. Гріць, О. Андерко, І. Джупін, В. Волчко, Й. Тілняк, М. Дуда.*
Нижній ряд зліва доправа: Й. Попренда, Л. Кральова (предсідателька партії), М. Жемлічка, М. Артімова.

Mgr. Peter Krajňák

kandidát strany Most-Híd na poslanca do NR SR č. 22

„BOJUJEM ZA VÝCHOD A RUSÍNOV“

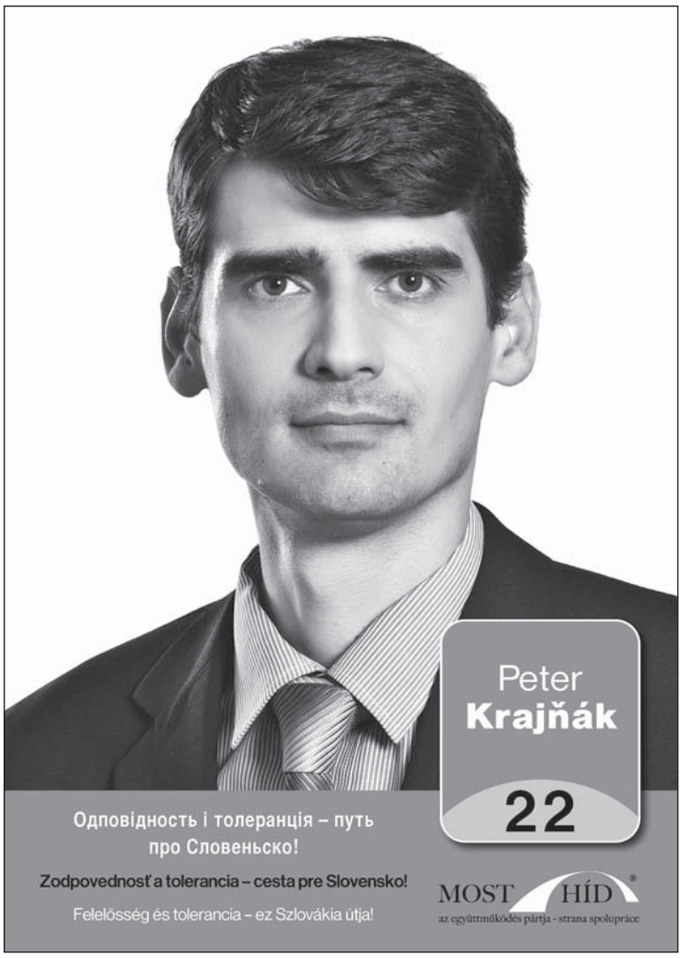

Ste poslancom mestského zastupiteľstva v Prešove. Strana Most-Híd Vás do týchto predčasných volieb, ktoré sa budú konať v sobotu 10. marca 2012, navrhla ako kandidáta na poslanca na 22. mieste. Ste teda lídrom kandidátky Most-u v Prešovskom kraji. Je to určite veľká výzva. Aké boli vaše pocity, keď ste sa dozvedeli, že ste na pomerne vysokom mieste?

Od priateľov som dostal pred uzavretím kandidátky echo (gratuláciu) k umiestneniu na kandidátke. Až na zasadaní Republikového výboru strany, ktorého som členom, som videl moje miesto na kandidátke i prejav dôvery od pána predsedu Bélu Bugára. Je to v prvom rade zodpovednosť a výzva. V roku 2010 som bol na 150. mieste, teraz v prvej tridsiatke. Na zvolenie budem potrebovať preferenčné hlasy našich voličov. Budem sa snažiť preskočiť túto prekážku (úsmev). Chcem byť prospešný pre môj rodný Východ a Rusínov.

Ak by ste sa dostali do parlamentu, čo by ste chceli najviac presadzovať?

Aktívne sa chcem zaoberať a vstúpiť do riešenia slovenského školstva, rusínskeho školstva a kultúry, do podpory vidieka, do riešenia rómskej problematiky, efektívneho fungovania samospráv a tiež sa chcem venovať aktuálnej téme vzťahu cirkví a štátu.

Aké sú základné predvolebné priority strany Most-Híd?

Strana ide do volieb so štyrmi základnými piliermi: spolupráca pre stabilitu, Slovensko ako pevná súčasť EÚ, zodpovedná hospodárska politika a pokojné spolunažívanie menšín. Programové ciele strany sú zhrnuté v dokumente „Len zodpovedne“, v ktorom je 93 konkrétnych programových priorít pre nasledujúce volebné obdobie. Nájdete ich na webovej stránke www.most-hid.sk. Spomeniem aspoň 3 zaujímavé: mikropôžičky pre začínajúcich podnikateľov, valorizácia dôchodkov pevnou sumou, či prijatie zákona o odpadoch rozpracovaný na jednotlivé kraje. Chceme tiež doživotnú rentu pre olympijských medailistov Slovenska. Je to hutný, realistický a splniteľný program.

Prečo by Rusíni mali voliť práve Vás?

Zopakujem presne to, čo som povedal v Info Rusíne pred parlamentnými voľbami v roku 2010. Mojou prioritou je rozhodne dlhé roky zanedbávané rusínske školstvo. V prípade zvolenia budem dôstojne, ale razantne reprezentovať Rusínov v parlamente i mimo neho, aktívne sa zapájať do práce parlamentného výboru pre školstvo, Rusíni budú mať dvere mojej kancelárie vždy otvorené, môj asistent bude z radov mladých Rusínov a každý mesiac poukážem 1/4 platu poslanca rusínskym aktivistom na konkrétne projekty (napr.: slovensko-rusínsky slovník, vydávanie rusínskych liturgických kníh, historických publikácií, pamätných tabúľ, opravu náhrobkov, vecné ceny na súťaž Duchnovičov Prešov a pod.). Mám myšlienku zriadiť motivačné štipendium pre bohoslovcov Gréckokatolíckeho kňazského seminára v Prešove, ktorí sa popri štúdiu teológie rozhodnú študovať rusínsky jazyk. Ak budem zvolený, môj celý prvý plat poukážem škole s vyučovacím jazykom rusínskym v Čabinách. Tak preto!

Vašou prioritou, ako hovoríte, je rusínske školstvo. Čo by ste urobili ako prvé pre jeho efektívne naštartovanie?

Snažil by som sa, aby sme mali, v rámci MPC v Prešove, metodika pre rusínske školstvo na plný úväzok, aby boli vytlačené učebnice pre rusínske školy (vo veľkom náklade by sa vytlačil Bukvar, aby sme ho mohli zadarmo podarovať rusínskym deťom), cez projekty by som tlačil na zlepšenie materiálnych podmienok pre súčasné rusínske školy v Čabinách a Bajerovciach a podporoval by som, aby bola vytvorená Metodická príručka pre vyučovanie rusínskeho jazyka a kultúry na slovenských školách formou záujmového krúžku. Tento proces odhadujem na dobu dvoch rokov.

Je o Vás známe, že ste gréckokatolík, z čoho vyplýva, že reálne inklinujete viac k tomuto vierovyznaniu. Moja otázka teda znie: Ak budete poslancom, nebudete uprednostňovať gréckokatolíkov na úkor trebárs pravoslávnych Rusínov?

Stretol som sa už s touto otázkou a je pravdou, že som gréckokatolík. Ale Pravoslávna cirkev je duchovný klenot Východu. Vysoko oceňujem, že niektoré pravoslávne farnosti v Poľsku používajú rusínske preklady Evanjelia zo Slovenska. Je to príklad živého ekumenizmu. Keď bol nedávno na návšteve Prešova podpredseda vlády Rudolf Chmel, šli sme po návšteve rusínskeho múzea na obed k bratom pravoslávnym (do jedálne seminára na Plzenskej ulici). Nemám s tým žiadny problém. V radoch duchovenstva poznám kňazov, napr. o. Milana Gerku, o. Švajka, o. Petra Soroku z Osadného, o. Kundisa a ďalších. Rád si kúpim zaujímavú knihu v predajni kníh pri Pravoslávnej bohosloveckej fakulte PU. Spája nás východný obrad a staroslovienčina. Pochádzame z jedného koreňa. Naši ľudia žijú v zmiešaných manželstvách. Žijeme v jednom priestore. Ak hovorím, že chcem hájiť Rusínov, tak to znamená gréckokatolíkov aj pravoslávnych.

Čo hovoríte na stranu Náš kraj, ktorá ma taktiež vo svojom programe národnostné menšiny a je prevažne zameraná na severovýchod Slovenska?

Držím jej palce, na kandidátke má viacero osobností, avšak ľutujem, že nevyužili ponuku byť na kandidátke Mostu-Híd. Určite by sme boli spoločne získali viac.

Čo by ste chceli odkázať čitateľom Info Rusína?

Rozhodne treba ísť voliť a vo voľbách vyjadriť svoj názor na politickú situáciu v krajine. Netreba podliehať populistickým heslám, ale voliť zodpovedné strany. Most-Híd je mladá strana, avšak má veľkú politickú skúsenosť. Z 26 kandidujúcich strán odporúčam voliť stranu Most-Híd, ktorá má číslo 16. Na kandidátke máme aj Rusínov a aj touto cestou Vás všetci prosíme o podporu. Ak sa tak rozhodnete, tak verím, že „zakrúžkujete“ aj mňa. **Mám číslo 22**. Používatelia webu nech kliknú na moju webovú stránku www.peterkrajnak.sk.

Za rozhovor ďakuje
S. Lysinová

Byť Rusínom, to nie je hanba!

Andrej DŽUGAN sa narodil 21. apríla 1965 v Prešove. Je ženatý, otcom dvoch dospelých detí – dcéry Damiány a syna Andreja.

V roku 1983 ukončil štúdium na Gymnáziu Tarasa Ševčenka v Prešove s vyučovacím jazykom ukrajinským. V rokoch 1983 - 1988 študoval na Vysokej škole technickej (VŠT Košice), Stavebnej fakulte. Po ukončení štúdia a absolvovaní základnej vojenskej služby nastúpil v roku 1989 ako vedúci strediska v Poľnohospodárskych stavbách. V roku 1991 si založil vlastnú firmu V.O.D.S. – Ing. Andrej Džugan, s ktorou podniká do súčasnosti. V roku 1996 bol spoluzakladateľom spoločnosti TAVAL s.r.o., zaoberajúcej sa hutníckou výrobou, v ktorej pôsobí ako konateľ do súčasnosti.

Jeho materinský jazyk je rusínčina, ovláda ukrajinský, ruský a anglický jazyk.

Medzi jeho vlastnosti patrí flexibilita, zodpovednosť, svedomitosť, komunikatívnosť, kreativita, organizačné schopnosti a medzi jeho najväčšie záujmy patrí šport.

Od roku 2010 je členom strany MOST-HÍD - strana spolupráce. V parlamentných voľbách 2010 bol kandidátom č. 18 na poslanca do NR SR, v súčasnosti je na 60. mieste kandidátky.

Na margo rusínstva a svojej kandidatúry hovorí: *„Hoci som sa narodil v Prešove, moji rodičia pochádzajú z okolia Medzilaboriec, kde som rástol, bol čiastočne vychovávaný a kde dodnes cítim, že je to môj rodný kraj. Počas mojich štúdií a následnom živote som sa vždy hlásil k našej menšine, vždy som zastával postoj «my sme Rusnaci», za ktorý som sa nikdy nehanbil. Mám zato, že pomoc pre svoju kultúru a pre všetkých Rusínov môžem aj cestou politickej spolupráce s politickou stranou, ktorá reprezentuje všetky menšiny na Slovensku.“*

Moje krédo: Byť Rusínom, to nie je hanba, ale hrdosť hlásiť sa k svojmu pôvodu.

В слідуючім числі Інфо Русина дочітате ся:

5-6/2012

Ексклузівні з меджінародной конференції за участи Р. Хмела

5-6/2012

Інтересности з премєры в ТАД

5-6/2012

О. Дуць-Файфер о знепокоїні ку русиньскій ґраматиці на Словеньску

Info Rusín vydáva **Rusínska obroda na Slovensku** a výlučne zodpovedá za obsah projektu. **Realizované s finančnou podporou Úradu vlády SR**. Evidenčné číslo: EV 1739/08. Šéfredaktorka **Bc. Silvia Lysinová**, redaktor **Mgr. Peter Medviď**. Korektor: **Doc. PhDr. Juraj Paňko**, CSc.. Výroba: **ADIN. s.r.o., Prešov.** Adresa redakcie a administrácie: **Rusínska obroda na Slovensku, redakcia INFO RUSÍN, Levočská, č. 9, 080 01 Prešov.** Tel: **051/7722889, 051/7482776, 0918 176 804.** E-mail: sekretariat.ros@centrum.sk, rusinska.obroda@kryha.sk, www.rusyn.sk. Číslo účtu pre predplatné: 2155073158/0200. Predplatné na rok: Slovensko: 9,96 €, Európske štáty: 15,96 €, mimoeurópske štáty: 21 €. Inzeráty, reklamy, sponzoring preberáme v redakcii Info Rusin, Prešov (budova Daňového úradu, 2. posch.), každý pracovný deň od 12.00 - 16.00 hod. **Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame! Publikujeme i názory, s ktorými nie vždy súhlasíme. Za obsah príspevku zodpovedá autor.** Info Rusín je distribuovaný aj do novinových stánkov prostredníctvom MEDIAPRESS Poprad, spol. s r.o. (okresy: Stará Ľubovňa, Poprad, Levoča, Kežmarok, Spišská Nová Ves) a KAPA DAB Prešov, spol. s r. o. (okresy: Prešov, Bardejov, Humenné, Medzilaborce, Sabinov, Snina, Stropkov, Svidník, Vranov n/T.).

Rusínska obroda-Info Rusín
Levočská 9
080 01 Prešov 1
“D+4”
4/2007/RPC PO

Platené v hotovosti
080 10 Prešov 10